

Становище

на проф. д-р Даниела Годорова Маркова, ПУ „Паисий Хилендарски”,

член на научно жури за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив, Факултет „Изобразително изкуство,“ катедра „Изящни изкуства”

в област на висше образование 8. Изкуства

Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство

Докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“

тема на дисертационния труд: „Подови мозайки от Епископската базилика на Филипопол – технология и техника, състояние, проблеми, реставрация“

автор на дисертационния труд: доц. Елена Николаева Кантарева-Дечева

научен ръководител: **проф. д-р Галина Георгиева Лардева**

1. Общо представяне на процедурата

Със Заповед № РД–27–089 от 1.12.2021 г. на основание чл. 31, ал. 1 от ППЗРАСРБ и Решение на Факултетния съвет при Факултет „Изобразителни изкуства“ (протокол №11/26.11.2021 г.) съм определена като външен член за АМТИИ от състава на научното жури за защита на дисертационния труд на доц. Елена Кантарева-Дечева. Комплектът представени материали на електронен носител съдържа дисертационен труд, автореферат, списък с публикации, както и самите публикации, биографични данни и творчески изяви.

Дисертационният труд отговаря на изискванията за ЗРАСРБ и на Правилника към него. Представените материали отговарят на наукометричните показатели съгласно чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“) и ги надхвърлят.

2. Представяне и оценка на дисертацията, автореферата и публикациите

Творческата автобиография на доц. Е. Кантарева е впечатляваща. Преподавател по технология и техника на живописиста; иконопис, стенопис, композиция, цветен етюд консервация и реставрация, същевременно активна творческа личност в областта на църковните изкуства, автор и реставратор на стенописи, икони, мозайки. Реализирани са множество проекти за консервация и реставрация; създаването на икони и стенописи се съчетава с участия в изложби, научни конференции и симпозиуми, публикации.

Несъмнен е приносът на Е.Кантарева-Дечева за опазването на културното наследство в града. Ръководител е на реставрацията на Епископската Базилика на Филипопол, чието проучване и възстановяване се превръща в значима част от професионалния ѝ път и кауза – Базиликата е обект на дипломната ѝ работа като студент, след години ръководи реставрационния екип в който обединяват усилия различни специалисти - архитекти, реставратори, археолози и строители. Натрупаният през годините опит намира логичен израз в дисертационния труд. Този опит позволява подовите мозайки да бъдат разгледани със задълбочеността на един отдаден на работата си учен - осветлен е всеки един аспект от проблема – технология и техника на създаване и изграждане, стилови особености и паралели, състояние, проблеми, реставрация. Едно от качествата на труда е, че проблемът е разгледан цялостно, тъй като проучването се провежда по време на проектирането, консервацията и реставрацията на подовите мозайки в един продължителен период като работа по мащабен проект.

Освен практически опит и теоретични познания които позволяват на докторанта да създаде съдържателен текст, без нищо излишно в него, дисертационният труд е разработен при спазването на всички изисквания на този вид научна разработка.

Дисертационният труд, състоящ се от 176 страници текст, е добре структуриран в увод, изложение в пет глави, заключение, приноси, списък на публикации и библиография. Текстът е обогатен с илюстративен материал - 130 цветни и черно-бели илюстрации. Библиографията се състои от 83 заглавия, на български език и чуждоезични.

Приложени са ефективно методите на научното изследване, логично следващи обекта и предмета на изследване - анализ на писмени източници, на стратиграфски и технико-технологични проучвания, исторически метод, сравнителен, стилов и иконографски анализ; експериментално-аналитичен метод. Изследователският инструментариум напълно отговаря на целите на дисертационния труд. Демонстрирани са умения за аналитично проучване на проблема, за анализиране на емпирични данни и аргументирано извеждане на съответните изводи.

Структурата на дисертацията е добре изградена, параметрите на изследването – добре очертани, точни и ясни. Самият текст е четивен, написан с ерудиция, но и „сърце“. Ставаме съпричастни на изграждането на мозайките от античните майстори, на състоянието в които са се намирали (години наред недобре съхранявани) и отново възстановявани - „камъче по камъче“.

Представените във връзка с дисертационния труд публикации са по посока на разглежданата проблематика.

Авторефератът е съобразен с изискванията и предназначението на този тип научна разработка и отразява пълно и точно съдържанието на дисертацията.

3. Научни приноси

Направено е изследване на технологията и техниката на изграждане на мозайките и методите за тяхната реставрация, прилагани в България през последните 50 години. Докато анализи на стилове, школи и композиционни схеми в изграждането на мозайките са правени в редица публикации, то в дисертационния труд се акцентира на проучване на технологията и техниката на изграждане на мозайките, което е актуален и недостатъчно разглеждан проблем.

Приемам отбелязаните научни приноси. Съществен е приносът на труда в прилагането на съвременни аналитични техники и методология за реставрация - лабораторни анализи на използваните материали, анализи чрез високотехнологична апаратура (рентгенодифракционен анализ, сканиращ електронен микроскоп, рентгенова спектроскопия, поляризационна микроскопия) и др. Анализът на резултатите от проучването дава възможност за прецизиране на датировката и периодизацията на мозайките, както и за определяне на подходящата методология за тяхната консервация, реставрация и експониране. Съвременните високотехнологични анализи допринасят за обективността на данните, основно изискване за всеки научен труд.

Значим е приносът на дисертацията и по отношение на отбелязаните проблеми свързани с културно-историческото наследство и остарелите практики и методи за реставрация и консервация. Трудът несъмнено ще бъде от полза за по-доброто разбиране на ефективните технологии, преразгледани и усъвършенствани от световната международна професионална общност, така че да се избегне погрешното и увреждащо третиране, демонтиране, отделяне от терен или музейно съхраняване на мозаечното изкуство. По този начин ще се утвърдят професионални стандарти в реставрацията и консервацията.

Заклучение

Имайки предвид качествата на дисертационния труд с неговите теоретични и практически приноси, проявената способност за провеждане на научно изследване, ерудицията и професионалните постижения в областта на консервацията и реставрацията на **доц. Елена Николаева Кантарева-Дечева, убедено давам своята положителна оценка и предлагам да ѝ бъде присъдена образователната и научна**

степен „доктор” в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, Докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“.

изготвил становището: .....

/проф. д-р Даниела Маркова/

4. 01. 2022 г.